

Beyoğlu: Kopuş ve Sürekliliğin Pera'sı

Sadece tarihi derinliği, tabakaları ve bugüne taşıdığı mirasla kentin merkezindeki en karmaşık yerleşim değil Beyoğlu. İdari sınırlarında barındırdığı Sıtlüce'den Kasımpaşa'ya, Okmeydanı'ndan Piyalepaşa'ya, Dolapdere'den Tarlabası'na, Tophane'den Gümüşsuyu'na pek çok semti sıraladıkça; Beyoğlu'nun sınırlarının başlayıp bittiği yeri söylemek zorlaşıyor. Bölgeyi ilçe sınırının ötesinde konuşmak gerektiğini baştan kabul etmemiz lazım; her bir semtinin içine girdikçe İstanbul'un merkezi için önemini ve iç içe geçmişliğini de unutmadan... Öyleyse bu karmaşık, yaşayan, yüzleşilmesi ve kazılarak çıkarılması gereken birikimin neresinden başlamalı? Kapsayıcılığın bu derginin sayfalarındaki sınırlarını baştan kabul edip, Beyoğlu'nun civar semtlerinin ayrı bir ilgiyi hak ettiğini teslim ederek, bölgenin kalbi Pera ile bir adım atmayı uygun gördük. Bu seyirde, idarenin ilçede kent sakinlerini karar alma süreçlerine kattığı çalışmaları vesilesiyle Pera'nın civarını da menzilde tuttuk.

Kentin ve ilçenin merkezi konumundaki Pera'nın dönüşümünü ele alırken başvuru kaynağı ağırlıklı olarak yakın zamanda kamuoyuna duyurulan "Tarihi Kent Merkezlerinin Yeniden Yapılanmasında Belirleyici Faktörler ve Olası Senaryolar: Beyoğlu Örneği" başlıklı TÜBİTAK projesinin ürünlerinden bir seçki oldu. İstiklal Caddesi ve yakın çevresinin önce yüz yılı aşan güzergâhını hangi kırılmalara ve birbirinden ayırt edilebilir dönemlere göre tariflediklerini paylaşarak başladık. Sonra Pera'daki yakın dönem toplumsal yaşantısının dönüşümüne tanıklığı olan, alanı karakterize eden faaliyetlerle iştilal etmiş dört simanın anlatısına başvurduk. Merkezi idarenin planladığı, önemli bir bölümünü İstiklal Caddesi ve civarındaki mekânların durak yerleri olduğu Beyoğlu Kültür Yolu aksına, hak arama mücadelelerinin birikimine dayanan toplumsal bellek merceğinden bakarak okuyan bir anlatıya danıştık. Kentin pek çok sakininin Pera'yı tanımlarken aklına gelen veya gözden kaçırdığı alanlarda bölgenin bugüne değin süren, yaşayan ve geleceğe taşıyacağı, geride kalan veya son demlerini deneyimlediğimiz özelliklerinde süreklilik ve tektipleşme iddiasına yer verdik. Son olarak İBB'nin Beyoğlu'nda katılımcı planlama deneyiminin sicağı sicağına bir değerlendirmesini aldık.

Dosyanın omurgasını oluşturan Beyoğlu araştırmasından esinle diyebiliriz ki çeşitlilik belki de Beyoğlu'nun en çok vurgulanan niteliği. Tarihi boyunca Beyoğlu farklı kimliklerin örtüştüğü, karşılaştığı, bir arada olduğu bir mekân olageldi. Ancak bu çeşitlilik yaşam biçimleri ve kimliklerle sınırlı değil. Beyoğlu tüketimden üretime, eğlenceden hak mücadelelerine kadar farklı pratikleri barındıran bir alan. Bununla

birlikte Beyoğlu sürekli değişen ve dönüşen, dinamik bir yer. Buna bağlı olarak çeşitliliğin içeriği de değişim hâlinde. Makro düzeyde sosyal, ekonomik ve siyasi dinamiklerin bir yansıması olarak da okunabilecek bu dönüşümler Beyoğlu'nu farklı dönemlerde farklı hâllere sokmakta. Öte yandan, Beyoğlu'nun dönüşen her hâli daima bir önceki ve bir sonraki döneminin unsurlarını da barındırıyor. Bugün de Beyoğlu'nun böylesine bir değişime uğradığı aşikâr. Bu değişimde piyasa dinamikleri kadar tepeden/merkezden gelen siyasi tercihlerin payının olduğunu ileri sürmek mümkün. Bir yandan Beyoğlu "steril", turistik olarak cazip, üzerinden kazanç elde edilen bir mekâna dönüştürülüyor. Diğer yandan ise farklılıklarını ve çeşitliliğini korumaya devam ediyor. Beyoğlu'nun bugünkü ve gelecekteki (olası) hâllerini anlamak için, tarihi boyunca yaşamış olduğu kopuş ve süreklilikleri dikkate almalıyız.

